

Keypið Samhugakaffi og fleiri indianar duga at lesa og skriva

Føroyskir kaffipengar til undirvísing í Miðameriku

Hvørja ferð vit keypa kaffi við merkinum »Samhugakaffi«, geva vit nørkum indianum í Miðameriku aftrat møguleikan at læra at lesa og skriva.

Higartil eru 25.000 kr. farnar úr Føroyum til bøndur í teimum báðum miðamerikonsku londunum, Guatemala og Nicaragua. Hetta eru pengar, sum vit hava goldið fyri umleið 1 tons av tí sonevnda »Samhugakaffinum«. Hetta er kaffi, sum tann 22 ára gamli føroyingurin Roar Olsen, hevur selt kring oyggjarnar við tí endamáli at skaffa bóndunum í Miðameriku, sum velja hetta kaffið, ein betri pris, enn teir fáa við at selja sitt kaffi gjøgnum teir vanligu og mongu millumhandlararnar.

Meðan kaffi higartil er komið úr Hálendi, liðugt brennt, malið og pakkað, kemur tað nú til Føroya sum vanligar kaffibønur. Tað skal so malast og pakkað á kaffivirkinum í Æðuvík.

Tiðindablaðið Sosialurin hevur tosað við Roar Olsen, sum er upphavsmaður til hetta heldur sjáldsama tiltak. Roar Olsen sigur, at ætlanin er

at halda fram við at selja Samhugakaffi, hóast tað at hann sjálvur fer til Danmarkar at útbúgva seg innan landbúnað. Nú verður tað so kaffivirkið í Æðuvík, sum skal hava arbeiðið um hendi.

Tað er umleið eitt hálvt ár síðani, at Roar Olsen fekk tað fyrsta Samhugakaffið til Føroya. Roar er hálvur føroyingur. Sjálvur er hann føddur í Iran, men er uppvaksin í Iran, Afganistan, Danmark og í Føroyum.

Í 1982 var hann á ferð í Miðameriku. Tað var tá hann fekk hugskotið at selja vørur fyri fólk við har — við tí fyrri eyga, at tey á henda hátt kundu fáa meira fyri vøruna.

Fáa litið og einki

Roar Olsen sigur frá, at vanliga fáa kaffibøndur í Miðameriku litið og einki fyri sína framleiðslu. Teir flestu arbeiða á gørdunum ella gødsunum hjá teimum ella. Daglønin er bert nakrar fáar krónur. Teir bøndur, sum selja sitt kaffi gjøgnum vanligu keypararnar, fáa bert 2 til 3 kr. kilo. Hóast tað at kiloðið av kaffi í Europa kostar millum 50 og 100 kr. Tað eru millumhandlararnir, sum fara avstað við megin partinum av vinninginum.

Hetta legði Roar tilmerkis, og hann gjørdi av at hjálpa indianunum at selja kaffi teirra m.a. í Føroyum. Roar fekk samband við ein felagskap í Hálendi, sum arbeiðir við júst hesum sama. Eisini fekk hann samband við Neyðhjálpa Fólkakirkjunnar, sum hevur kannað eftir, um hálendska felagið er í lagi. Tað er tað. Nú er ætlanin at stovna líknandi felag í Danmark.

Síðani hevur Roar fingið umleið eitt tons av kaffi úr Guatemala og Nicaragua um felagið í Hálendi. Íetta er selt í Føroyum yri 65 kr. kilo. Tá úteigslurnar, so sum tollur, rakt, brenning og pakking eru farnar frá, eru 25 til 30 kr. eftir fyri kilo til

bóndan í Miðameriku. Hetta hevur higartil givið 25.000 kr., og Roar Olsen sigur, at ein partur av peninginum verður nýttur til at læra fólk við at lesa og skriva.

Góðska rávøru sjálvir

Roar Olsen:

— Fyri at broyta ta truplu støðu menningarlandini eru komið í, har tey í stóran mun útflyta teirra rávøru óviðgjørðar, vildu vit helst, at tey í Miðameriku sjálvi brennu, mólu og pakkaðu teirra kaffi, tí vit meta at tørvandi rávørugóðskeyting er ein av høvuðsorsøkunum til fíggarligu trupuleikarnar hjá menningarlöndunum. Hetta kann samanberast við at vit í Føroyum gjarna sjálvi vilja góðska fiskin, aðrenn hann fer av landinum. Men enn hevur tað ikki eydnast at fingið hetta í lag viðvíkjandi Samhugakaffinum.

— Ti hava vit avgjørt eisini at royna at stuðla føroyska framleiðslu og bygdamenning við at fáa hetta kaffi malið og pakkað í Æðuvík, samstundi sum vit hjálpa fátækum trádarmonnum í Miðameriku.

— Við at gjalda teimum ein hægri pris fyri teirra framleiðslu enn teir vanligu frá. Kortini kostar samhugakaffi nakað tað sama sum annað kaffið, tú keypir í handlunum.

Hetta ber til, tí vit keypa tað beinleiðis frá framleiðarunum, uttan um verðaldarbersin og tær stóru handelsfyrirkjurnar, ið vanliga fáa meginpartin av vinninginum, meðan teir veruligu framleiðararnir í menningarlöndunum bert fáa eina lön, sum teir við familjum sínum als ikki kunnu liva av.

Soleiðis kanst tú siga, at lýsingarnar í útlendskum bløðum fyri ymisk kaffimerkir, har tú mangan sært bilat av vælklæddum fólki, sum henta kaffiberini í nýstrokarni skjúrtu við stív-

ari flippu og spildurnýggjum um cowboybuksum, eru ógvuliga misvisandi, og als ikki vísa veruleikan.

Einasta millumlið hjá okkum er ein áhugafelagskapur í Hálendi, sum skipar fyri, at kaffi verður flutt úr Miðameriku til Europu, sigur Roar Olsen.

Ikki brennt enn

Kaffið verður í lotuni bert malið og pakkað í Føroyum, men verður brennt aðrastaðni, tí at onki brennari er í Føroyum.

Peter Hans Davidsen, sum hevur kaffivirkið í Æðuvík, hevur fyri langari tíð síðani søkt landsstýrið um at fáa tær ráu kaffibønirnar inn í landið sum idnaðarrávøra, t.e. við lækkaðum tolli, men hetta hevur hann enn ikki fingið jättan uppá. Skal hann gera iløgu í eitt brennari, so skal hann vera visur í, at hann kann selja sína vørur fyri ein kappingarføran pris. Kundi hann, eins og nærum øll onnur virki í Føroyum, uttan nakað meiri hóasták fingið tær ráu bønirnar inn sum idnaðarrávøra, hevði hetta munað so væl, at tað saktans hevði kunnað skaffað minst eitt arbeiðspláss afturat.

— Hvussu nógv fer í tin egna lumma?

— Eg havi onki tikið fyri at selt Samhugakaffi, tí eg havi bert roynt at fingið gongd á. Men ætlanin er at virkið í Æðuvík skal hava so mikið at tað melur runt. Sjálvandi skulu teir hava dekkad sínar útreiðslur og lön fyri tað arbeiðið teir gera.

Eftir sum tað í lotuni ikki ber til at mala og pakka kaffið hjá hesum fátæku trádarmonnum í Miðameriku, vilja vit royna at stuðla føroyska framleiðslu og bygdamenning við maling og pakking á virkinum í Æðuvík, samstundi sum vit geva teimum meiri fyri kaffi í Miðameriku, endar Roar Olsen.

jan

Tey, sum vilja hava meira at vita um umrødda kaffi kunnu venda sær til Petur Hans Davidsen í Æðuvík á telefon 48181.

Kaffið, sum nú er malið í Føroyum, er minst líka gott sum tað, ið er malið í Hálendi — kanska frægari.

Miðamerikanskt samhugakaffi

er ein blanding av kaffi úr Guatemala og Nicaragua. Tað verður keypt uttan um millumhandlarar, soleiðis at ein rimuligari partur av prisið, vit gjalda, skal koma teimum fátækum kaffidyrkarunum til góðar.

Í Guatemala eru flestu indianarar kúgaðir av tí litla, hvíta yvirklassanum. Landið verður stýrt av eini hernaðarstjórn, ið er tiltikin fyri hærð, ið er víðferð av teimum nógvu og fátæku indianarunum, ið hvørki hava lært at lesa, skriva ella rokna. Teir verða soleiðis lættliga lumpaðir og ríknir burtur frá teirri góðu landbúnaðarjörðini, teir fyrr høvdu. Sum ognarleysir dagleiðarar, uttan hús og heim, arbeiða indianararnir nú á harraðarðunum hjá teimum ríku og fáa har eina lön, ið teir við familjum sínum als ikki kunnu liva av.

Soleiðis svøla hesi menniskju, hóast tey arbeiða frá morgni til myrkurs. Hjá børnunum at ganga í skúla eru hvørki ráðini ella tíðin. Øll mugu arbeiða fyri føðina.

Nakrir indianarar eru tí gingnir saman um at dyrka m.a. kaffi í frumskógarekjum longur inni í landinum, og har teir annars hava útvegað sær jørð. Haðani verður so kaffið flutt til Europu, har tað verður selt undir heitnum »Samhugakaffi«. Indianararnir fáa

á henda hátt munin meira fyri sitt strev, enn um handlin fór fram á vanligan hátt. Ein partur av hesum peningi verður nýttur til at fígga útbúgving indianarana millum.

Nicaragua var, til borgarastríðið í 1979, ein diktaturstat við sera stórum muni ímillum ein litlan, ovurhonds ríkan yvirklassa og restina av fólkinum, ið var blóðfátækt. Øll mótmæli vorðu køvd í blóðugum harðræði. Bert fá dugdu at lesa ella skriva.

Tað sonevnda sandinistiska stýrið, sum tók valdið frá einaræðisherranum Somoza, arbeiðir nú fyri at javna út hesar munir og roynir at skapa eitt samfelag, ið gevur teimum fátæku munandi betri livior. Millum annað hava sandinistar sett í verk útbúgvingartiltek og heilsuverkskipanir, ið hava rokkið út stjóru fjøldina, sum ongantíð fyrr hevur kent til slíkt.

Kaffiframleiðslan er í hesum sambandi týðningarmikil fyri tað litla landið. Meir enn 1/3 av útflutningsinntekunum kemur av kaffi. Keypir tú Samhugakaffi, ert tú við til at stuðla bæði teimum, ið dyrka kaffið og menningarpolitikkinum hjá stjórnini, og Nicaragua tryggjar tú betur búskap, enn landinum hevði verið fyri, um handlin fór fram á vanligan hátt. Peningurin verður goldin til Nicaragua uttan um tey vanligu millumhandlaralíðini.

Roar Olsen